

# Twalib proti Řecku, rozsudek ze dne 9. 6. 1998

**Stěžovatel:** Twalib

**Žalovaný stát:** Řecko

**Číslo stížnosti:** 24294/94

**Datum:** 09.06.1998

**Článek Úmluvy:** čl. 6 odst. 1  
čl. 6 odst. 3

**Rozhodovací formace:** Senát

**Soud:** Evropský soud pro lidská práva

**Hesla:** práva obhajoby, spravedlivý proces, trestní řízení

**Významnost:** 2

EVROPSKY SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

9. června 1998

VĚC TWALIB

(Rozsudek ve věci Twalib versus Řecko)

Evropský soud pro lidská práva zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A v Senátu, který se skládal z následujících soudců: pan R. Bernhardl, předseda, pan J. de Meyer, pan N. Valticos, pan I. Foighel, pan I. Makarczyk, pan P. Jambrek, pan P. Küris, pan J. Casadevall, pan P. van Dijk, a dále z pana H. Petzolda, tajemníka Soudu a pana P. I. Mahoneve, zastupujícího tajemníka Soudu po neveřejné poradě, která se konala dne 28. února a 20. května 1998. vynesl následující rozsudek přijatý v posledně uveden) den:

## POSTUP

1. Případ byl předán Soudu Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komisí“) dne 16. dubna 1997. během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 24294/94) proti Helénské republice podaná u Komise v souladu s článkem 25 tanzánským státním příslušníkem, panem Mossesem Twalibem dne 6. dubna 1993.

Požadavek Komise se vztahoval na články 44 a 48 a na prohlášení, kterým Řecko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem požadavku bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti představují porušení závazků žalovaného Státu podle článků 5 odst. 2 a 6 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 odst. 3 (d) Jednacího řádu A žadatel uvedl, že si přeje účastnit se řízení, a určil advokáta, který ho bude zastupoval (ustanovení 30).

3. Ustavený Senátu tvořili z moci úřední pan N. Vallicos, zvolený soudce řecké státní příslušnosti (článek 43 Úmluvy) a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4/b/). Dne 28. dubna 1997 za přítomnosti tajemníka předseda Soudu vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana R. Macdonalda, pana J. De Meyera, pana I. Foighela, pana P. Jambreka, pana P. Kürise, pana J. Casadevalla a pana P. van Dijka (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5). Následně pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu a pan J. Makarczyk, náhradní soudce, nahradili v uvedeném pořadí pana Ryssdala a pana Macdonalda, kteří se nemohli účastnit dalšího projednávání případu (ustanovení 21 odst. 6. druhý pododstavec, 22 odst. 1 a 24 odst. 11).
4. Pan Ryssdal jako předseda Senátu v dané době (ustanovení 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka, konzultoval se zástupcem řecké vlády (dále jen „Vlády“), žadatelovým advokátem a delegátem Komise postup soudního řízení (ustanovení 37 odst. 1 a 38). V souladu s následně vydanými příkazy tajemník obdržel spisy žadatele dne 12. listopadu a spisy vlády 14. listopadu 1997.
5. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu se konalo veřejné zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 26. února 1998, tomu předcházelo předběžné řízení u soudu.

Před Soudem stanuli:

(a) za vládu: pan G. Kanellopoulos, poradce. Právní rada státu, delegát zástupce, pan C. Georgiadis, právní asistent. Právní rada státu, poradce,

(b) za Komisi: pan G. Ress, delegát.

(c) za žadatele: pan S. Tsakyrakis, advokát. Advokátní komora Atény, právní zástupce, paní E. Kioussopoulou, právnická, poradkyně.

Soud vyslechl projevy pana Resse, pana Tsakyrakise, pana Georgiadisa a pana Kanellopoulose.

## SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Žadatel
3. Žadatel je státním příslušníkem Tanzanie narozeným v roce 1957. V současné době má trvalé bydliště v Tanzanii. Je námořník.

V roce 1986 byl v Řecku obviněn z trestných činů spojených s drogami a odsouzen k trestu odnětí svobody. Byl propuštěn v roce 1989 a vyhoštěn z Řecka.

1. Skutková podstata případu
2. Dne 16. února 1990 byl pan G. C. zatčen na letišti v Aténách kvůli přepravě drog. Bylo u něj nalezeno telefonní číslo, které se po vysledování ukázalo být telefonním číslem hotelu Piraeus, ve kterém se žadatel po svém návratu do Řecka zdržoval. Tento hotel navštívila policie.

U žadatele byl nalezen padělaný cestovní pas. Jeví se však, že nadržel žádné drogy a rovněž nebyly v jeho držení nalezeny jiné inkriminující důkazy.

8. Žadatel byl zatčen, převezen do Atén téhož dne a vyslýchán policií. Podle úřední zprávy žadatel tvrdil, že nerozumí řečtině, ale že mluví anglicky. Výslechu byl přítomen policejní důstojník H. L., který mluví anglicky a který působil jako tlumočnick.

Ve zprávě se rovněž uvádí, že žadatel byl tázán na okolnosti, které vedly k jeho zatčení, a na padělaný cestovní pas, který byl u něj nalezen. Poskytl podrobný popis toho, kde se pohyboval po

svém vyhoštění z Řecka, ke kterému došlo před třemi měsíci (viz. odstavec 6 výše), ale zapřel jakékoli zapojení do obchodování s drogami.

Policie ho opět vyslychala následující den. Policejní důstojník H. L. působil opět jako tlumočník.

9. Dne 18. února 1990 byl žadatel předveden před státního zástupce, který proti němu zahájil trestní řízení pro padělání a různé trestné činy související s drogami. Žadatel nepopírá, že mu byl v tomto případě k dispozici tlumočník.

Posléze byl žadatel předveden před vyšetřujícího soudce, který mu sdělil obvinění.

Z úřední zprávy o tomto úkonu vyplývá, že sdělení obvinění žadateli byl před vyšetřujícím soudcem přítomen právník, který mluví anglicky a který působil jako tlumočník.

10. Dne 20. února 1990 se žadatel opět dostavil k vyšetřujícímu soudci, jemuž, učinil prohlášení. Z úřední zprávy plyne, že žadateli asistoval pan A., právník působící v Aténách, a anglicky mluvící soudní úředník, který působil jako tlumočník.

Vyšetřující soudce nařídil, aby byl žadatel poslán zpět do vyšetřovací vazby.

11. Dne 21. června 1991 žadatel a tři spoluobžalovaní předstoupili před tříčlenní senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách (trimeles efetio), který byl příslušný k projednání případu v první instanci v důsledku závažnosti obvinění. Tlumočník ustanovený soudem byl přítomen. Žadatel uvedl, že je obhajován panem A, ale jelikož, pan A. nebyl přítomen (v té době stávkoval), požádal o odročení. Spoluobžalovaní učinili podobné požadavky. Případ byl odročen.
12. Žadatel a spoluobžalovaní předstoupili před tentýž soud dne 12. července 1991. Byl přítomen tlumočník ustanovený soudem. Jelikož žadatelův advokát, pan L. nebyl přítomen, soud požádal advokáta jednoho ze spoluobžalovaných, pana N., aby rovněž zastupoval žadatele. Tento pan N. s návrhem souhlasil a z úřední zprávy o jednání vyplývá, že byla nařízena „krátká přestávka“, aby tak měl možnost prostudovat spisy žadatele.
13. Dne 16. července 1991 tříčlenný senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách uznal žadatele vinným z dovážení a převážení drog a z užívání padělaných dokumentů. Žadatel byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody, k pokutě ve výši 6.000.000 drachem (GRD) za trestné činy související s drogami a k osmi měsícům odnětí svobody za užívání padělaných dokladů.

Žadatel se odvolal.

14. O odvolání jednal pětičlenný senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách dne 18. března 1993, který byl zmocněn, jak vyplývá z obecné zásady řeckého trestního práva procesního, k přezkoumání veškerých skutkových a právních otázek případu. Žadateli byl opět poskytnutý soudem ustanovený tlumočník. Žadatel byl obhajován panem E. L. advokátem poskytnutým humanitární organizací.
15. Soud uznal žadatele vinným pouze za koluzi týkající se dovozu a přepravy drog a za užívání padělaných dokumentů a zprostil jej viny za zbývající obvinění. Odsoudil jej k dvanáctiletému trestu odnětí svobody za trestné činy spojené s drogami a k tříměsíčnímu trestu odnětí svobody za užívání padělaných dokumentů. Dále mu uložil pokutu ve výši 5.000.000 řeckých drachem (GRD). Rozsudek byl vyneseno v den jednání, ale konečnou podobu (kalharographi) získal dne 4. května 1993. Podle protokolu z odvolacího jednání předseda soudu řádně informoval všechny obviněné včetně žadatele o lhůtě k podání kasačního odvolání a tento údaj byl přetlumočen pro žadatele.

16. Žadatel podal odvolání týkající se právních otázek dne 26. března 1993 tak, že vyplnil standardní formulář pro odvolání, který předal orgánům věznice. Na místě určeném pro zdůvodnění odvolání uvedl, že toto bude poskytnuto v příhodnou dobu jeho právním zástupcem. Ve stejném formuláři uvedl pana P. pod nadpisem „Právní zástupce, který má být informován“.
17. Dne 8. června 1993 žadatel prostřednictvím orgánů věznice odeslal žádost státnímu zástupci působícímu u Kasačního soudu (Arios Pagos), ve které se domáhá ustavení právního zástupce za účelem přípravy jeho odvolání. Vězeňské orgány potvrdily přijetí této žádosti.
18. Dne 12. července 1993 prohlásil Kasační soud žadatelovo odvolání týkající se právních otázek za nepřipustné na základě toho, že nebyly uvedeny žádné důvody odvolání.
19. Dne 4. dubna 1994 žadatel odeslal státnímu zástupci působícímu u Kasačního soudu druhou žádost, ve které vylíčil svoji finanční situaci a tázal se na další vývoj svého případu. Vězeňské orgány potvrdily přijetí této žádosti.
20. Dne 27. dubna 1994 byl žadatel informován vězeňskými orgány o tom, že jeho odvolání bylo zamítno.
21. V dopise ze dne 23. února 1995 zástupce vlády, zastupující státní zástupce činný u Kasačního soudu uvedl, že nemohl postoupit žádnou žádost žadatele ani předsedovi ani státnímu zástupci činnému u Kasačního soudu s žádostí o právní pomoc. Dále uvedl, že soudy nemají právní povinnost ustavovat právní zástupce obžalovaným osobám, které podávají kasační odvolání. Takovou povinnost nemá údajně žádný úřad. Tedy, i kdyby žadatel býval podal žádost o právní pomoc, neměly by orgány Kasačního soudu povinnost na takovou žádost odpovědět.
22. Relevantní domácí právo
23. Článek 340 odst. 1 trestního řádu stanoví, že v případech nejzávažnější kategorie trestných činů (kakouryimata) předseda prvoinstančního soudu musí ustanovit právního zástupce obviněnému, který není zastoupen. Právní zástupce je volen ze seznamu advokátů vedeného u místní advokátní komory v lednu každého roku. Právního zástupce je nutné ustavit nejméně tři dny před hlavním líčením, požaduje-li to obviněný, dopisem státnímu zástupci nebo předsedovi soudu, u kterého bude provedeno hlavní líčení, a je nutno umožnit mu přístup ke spisům případu.

Článek 376 trestního řádu stanoví, že v případech týkajících se nejzávažnější kategorie trestných činů musí předseda odvolacího soudu ustanovit právního zástupce nezastupovanému obviněnému, jestliže to obviněný požaduje. Článek 340 odst. 1 je zde aplikovatelný *mutatis mutandis*.

23. Článek 473 odst. 1 a 3 trestního řádu stanoví, že osoby, které se odvolají ke kasačnímu soudu, musí podat odvolání do deseti dnů ode dne, kdy byla rozsudku dána konečná podoba (katharoeraphij. tj. od dne, kdy byl rozsudek vložen do zvláštní knihy vedené tajemníkem trestního soudu. Podle článku 474 řádu odvolání musí být podáno tak, že je učiněno příslušné prohlášení před jedním z více veřejných orgánů, v čelné ředitelce věznice, ve které je odvolatel držen. Je sepsána úřední zpráva, která musí obsahovat důvody odvolání, Článek 473 odst. 2 řádu poskytuje další dvacetidenní lhůtu, ve které se může obžalovaný odvolat do otázek právních proti odsouzení tak, že učiní příslušné prohlášení státnímu zástupci u kasačního soudu.
24. Článek 510 trestního řádu obsahuje taxativní výčet důvodů pro odvolání ke kasačnímu soudu. Tyto důvody zahrnují řadu procesních vad stejně tak jako vady ve výkladu a použití trestního práva hmotného. Podle článků 470 odst. 1 a 513 odst. 1 trestního řádu - v souladu s výkladem Kasačního soudu - není přípustné odvolání do právních otázek, které neobsahuje odůvodnění (rozhodnutí Kasačního soudu č. 1438/86. Pinika Hronika, svazek 37, str. 170, č. 73/87, Pinika Hronika, svazek 37, str. 314, a č. 182/87, Pinika Hronika, svazek 37, str. 605).
25. Podle článku 509 odst. 2 trestního řádu může odvolatel poskytnout „dodatečné odůvodnění“ odvolání podáním dodatkové žádosti úřadu generálního prokurátora činného u Kasačního

soudu nejpozději patnáct dnu před hlavním líčením. Nicméně, podle ustáleného precedenčního práva Kasačního soudu mohou být „dodatečné důvody“ vzaly v potaz pouze v případě, že nejméně jeden přípustný a dostatečně doložený důvod byl stanoven v původní formulaci odvolání ke kasačnímu soudu (rozhodnutí Kasačního soudu č. 242/1951, 341/1952, 248/1958, 472/1470, 892/1974, 758/1979, Nomiko Vima 1980, str. 56, 647/1983, 1438/1986 a 1453/87, Pinika Hronika. svazek 38. str. 191).

Nehledě na toto precedenční právo, obviněný muž využil lhůtu povolenou v článku 473 odst. 2 řádu (viz. odstavec 23 v vše) k tomu, aby doplnil odvolání do právních otázek podané u některého z orgánů stanovených v článku 474 řádu. jestliže oznámení o odvolání neobsahuje „dostatečně doložené důvody odvolání“.

26. Podle článku 513 odst. 3 trestního řádu, osoby podávající odvolání týkající se právních otázek musí být zastoupeny právním zástupcem u hlavního líčení před Kasačním soudem. Kasační soud měl za to, že trestní řád neumožňuje právní pomoc v případě odvolání týkající se právních otázek, a že článek 6 odst. 3 Úmluvy se nevztahuje na řízení před Kasačním soudem, neboť toto řízení nezahrnuje rozhodování o obvinění z trestných činů (rozhodnutí Kasačního soudu č. 381/1982. Pinika Hronika, sv. 32, str. 928, č. 724/1992, Pinika Hronika, sv. 32, str. 650, a č. 1368/92).
27. Podle článku 546 odst. 2 trestního řádu, uznání vinným se stává konečným, když není přípustné odvolání proti příslušnému rozhodnutí, anebo když obviněný nevyužije možnosti odvolání, anebo když se obviněný odvolal v zákonem stanovené lhůtě a jeho odvolám bylo zamítnuto.

#### ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

28. Pan Twalib se obrátil na Komisi dne 6. dubna 1993. Stěžoval si, že v době zatčení mu nebylo sděleno obvinění v řeči, které by rozuměl (článek 5 odst. 2 Úmluvy), že mu nebyl poskytnul tlumočnick, když byl poprvé vyslýchán policií, státním zástupcem a vyšetřujícím soudcem (článek 6 odst. 1 a 3 /e/), že advokát, který mu byl ustaven prvoinstančním soudem, neměl dostatek času a možností k přípravě jeho obhajoby (článek 6 odst. 1 a 3 /b/), a že mu nebyla poskytnuta právní pomoc pro přípravu a hlavní líčení jeho případu v řízení před Kasačním soudem (článek 6 odst. 1 a 3 /c/).
29. Komise prohlásila jeho žádost (č. 24294/94) za přípustnou dne 26. února 1996. Ve své zprávě ze dne 25. února 1997 (článek 31), vyslovila názor, že (i) došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) (jednohlasně), (ii) nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) (dvacet čtyři hlasů k šesti), (iii) nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (e) (jednohlasně), a (iv) nedošlo k porušení článku 5 § 2 (jednohlasně), Úplné znění názoru Komise a částečně odchylného názoru ve zprávě je reprodukováno v příloze k tomuto rozsudku.

#### KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

30. Ve své zprávě a u hlavního líčení žadatel požadoval, aby soud shledal, že okolnosti případu zakládají porušení Článku 6 odst. 1 ve spojení s článkem 6 odst. 3 (b) a (c) Úmluvy žalovaným Státem. Žadatel znovu neopakoval stížnost podle článku 5 odst. 2 a článku 6 odst. 1 a 3 (e), kterou předložil Komisi. Rovněž žádal soud, aby mu přiznal spravedlivé zadostiučinění podle článku 50.
31. Vláda za sebe žádala Soud, aby jak ve své zprávě, tak během hlavního líčení prohlásil případ za nepřípustný proto, že žadatel nevyčerpal domácí opravné prostředky. Alternativně žádala soud, aby zamítl žadatelovu stížnost proto, že nebylo shledáno porušení Úmluvy.

#### PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Rozsah případu
2. Soud bere na vědomí, že jej Komise při postoupení případu požádala o rozhodnutí, zdali skutečnosti zakládají, inter alia, porušení článku 5 odst. 2 a článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (e) Úmluvy (viz odstavec 1 výše). Dle názoru Komise v daném případě nedošlo k porušení těchto ustanovení.
3. Nicméně, ve světle nálezu Komise, žadatel potvrdil ve své žádosti před Soudem, že nehodlá pokračovat v těchto stížnostech. Na veřejném zasedání se Vláda zvláště nevyjádřila k stížnostem, zatímco delegát Komise zaznamenal skutečnost, že žadatel na nich netrval před Soudem.

Za těchto okolností se Soud omezuje na prozkoumání žadatelových stížností podle článku 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 (b) a (e).

1. Předběžná námitka vlády
2. Vláda tvrdila stejně tak jako předtím před Komisí, že žadatelova stížnost by měla být zamítnuta jako nepřijatelná, neboť nevyčerpal domácí opravné prostředky, jak to požaduje článek 26 Úmluvy.

Vláda poukázala na to, že ačkoli žadatel byl informován předsedou apelačního soudu o právních požadavcích na podání odvolání do právních otázek (viz. odstavec 15 výše), neuvedl důvody odvolání ve svém písemném podání odvolání, což mělo za následek, že Kasační soud prohlásil jeho odvolání za nepřijatelné (viz. odstavce 16 a 18 výše). Proto žadatel nevyčerpal opravné prostředky, které mu dává k dispozici národní právo.

35. Soud má za to, že argumenty Vlády ve věci vyčerpání domácích opravných prostředků jsou úzce spojeny s meritem žadatelovy stížnosti podle článku 6 odst. 3 (c) týkající se neposkytnutí právní pomoci, pokud jde o odvolání ke kasaci. Námitka Vlády by tudíž měla být spojena s věcí samou (viz. *muiaais nuuundis*, rozsudek ve věci *Kremzow versus Rakousko* ze dne 21. září 1993. Řada A č. 268, str. 41. odst. 42).

### III. Údajné porušení článku 6 odst. 1 úmluvy ve spojení s odstavcem 3 (b)

36. Žadatel si stěžoval, že advokát zastupující jej v řízení před soudem první instance před tříčlenným senátem Apelačního soudu v Aténách neměl dostatek času a možností k přípravě jeho obhajoby, a proto došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) úmluvy, která ve svých relevantních částech zní:

„1. Při rozhodování o ... obvinění z jakéhokoli trestného činu ... má každý právo na spravedlivé ... projednání ... soudem, zřízeným zákonem.

...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu. má následující minimální práva:

...

(b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby, ...“

1. Argumenty osob, které stanuly před Soudem
2. Žadatel poukázal na to, že jeho právní zástupce byl ustanoven soudem během hlavního líčení a byla mu poskytnuta necelá hodina k prostudování jeho spisu (viz odstavec 12 výše). Dále, ustanovený právní zástupce nemohl řádně hájit jeho zájmy, neboť rovněž zastupoval spoluobžalovaného, jehož zájmy byly v rozporu se zájmy žadatele. Jelikož výsledkem řízení u

soudu první instance bylo shlednání žadatele vinným, mělo to škodlivý vliv na jeho postavení v odvolacím řízení. Žadatel tvrdil, že odvolací soud měl za daných okolností zrušit jeho odsouzení a nařídít obnovu řízení.

3. Vláda zdůraznila, že advokát ustanovený žadateli soudem byl s případem důvěrně seznámen, jelikož rovněž zastupoval jiného obžalovaného v témže řízení. Čas poskytnutý advokátovi byl tudíž postačující pro přípravu obhajoby žadatele. Dále, ani žadatel ani jemu ustanovený právní zástupce nepožádali soud, aby jim bylo poskytnuto více času k přípravě obhajoby, a žadatel nevznesl žádné námitky proti právnímu zástupci ustanovenému mu soudem. V každém případě, podle názoru Vlády, případné vady prvoinstančního řízení byly zhojeny odvoláním.
4. Komise poznamenala, že obvinění vznesená proti žadateli byla znovu prozkoumána v odvolacím řízení. Jelikož žadatel nepochybně, že byl řádně zastupován v řízení u odvolacího soudu. Komise došla k závěru, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) Úmluvy. Delegát Komise dodal, že ačkoli advokátovi žadatele v prvoinstančním řízení byla poskytnuta necelá hodina k seznámení se se spisem případu, byl mu případ důvěrně znám, neboť rovněž zastupoval spoluobžalovaného.
5. Hodnocení Soudu
6. Soud shledal, že žadatelův právní zástupce se nedostavil k hlavnímu líčení u prvoinstančního soudu, soud mu ustanovil stejného advokáta, který obhajoval jednoho ze spoluobžalovaných. Přes závažnost činu, z kterého byl žadatel obviněn, a přes komplexnost případu, byl jeho právnímu zástupci poskytnut omezený čas k seznámení se se spisem případu a k přípravě žadatelovy obhajoby. Z hlediska žadatelova tvrzení, že existoval konflikt zájmů mezi ním a spoluobviněným, krátkost léta lhůty k přípravě může být sotva obhájena na základě argumentu, že advokátovi, jako zástupci spoluobžalovaného, byl případ důvěrně znám.

Došlo tudíž k závažné vadě ve spravedlnosti řízení u první instance, což mohlo nepříznivě ovlivnit postavení žadatele.

41. Nicméně musí být poznamenáno, že v odvolacím řízení, kde byl zastoupen jiným advokátem, žadatel napadl výrok o své vině a trestu před pětičlenným senátem apelačního soudu v Aténách, který byl zmocněn k přezkoumání všech skutkových a právních otázek vyplývajících z tohoto případu a k zrušení napadeného rozhodnutí (viz odstavec 14 výše, viz rozsudek ve věci *Belilos versus Švýcarsko* ze dne 29. dubna 1988, Rada A. číslo 132. str. 31-32, odst. 72). Z důkazů nevyplývá, že by žadatelův advokát tvrdil v odvolacím řízení, že odsouzení je nespolehlivé a že má být nařízena obnova řízení v důsledku vad žadatelova zastoupení v první instanci; rovněž nic výslovně nenaznačuje, že by odvolací soud mohl předvídat, že v řízení u první instance došlo k vadě, aniž byl na to upozorněn (viz rozsudek ve věci *Kerojärvi versus Finsko* ze dne 19. července 1995, Rada A č. 322. str. 16, odst. 42).
42. Ať je tomu jakkoli, pětičlenný senát apelačního soudu v Aténách – mající plnou pravomoc ke zvážení otázek skutkových i právních – došel k závěru po konání hlavního líčení, jemuž byli přítomni jak žadatel tak i jeho právní zástupce. S ohledem na to, že žadatel měl možnost upozornit na údajnou vadu během odvolacího jednání, a že nic nenaznačuje tomu, že by bylo možné zpochybnit spravedlnost odvolacího řízení. Soud shledává, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b) v předmětném případě.
43. Ve světle výše uvedeného Soud shledává, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b) Úmluvy.
44. Údajné porušení článku 6 odstavec 1 úmluvy ve spojení s odstavcem 3 (c)
45. Žadatel si stěžoval, že podle práva žalovaného Státu, mu nebyla umožněno získat bezplatnou právní pomoc v souvislosti s jeho odvoláním ke Kasačnímu soudu. Žadatel se opíral o článek 6 odst. 1 a 3 (c) Úmluvy, který v relevantní části stanoví následující:

„1. Při rozhodování o obvinění z jakéhokoli trestného činu má každý právo na spravedlivé projednání

před soudem zřízeným zákonem.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má následující minimální práva:

...

1. c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá dostatek prostředků na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to vyžadují zájmy spravedlnosti....“
2. Vláda popřela výše uvedené tvrzení, zatímco Komise sdílela žadatelův názor, že došlo k porušení ustanovení, kterých se žadatel dovolává.
3. Zásady
4. Soud má za to, že právo osoby obviněné ze spáchání trestného činu na bezplatného obhájce je jedním z mnoha prvků pojetí spravedlivého procesu v trestním řízení (viz. inter alia, rozsudek ve věci *Pham Hoang versus Francie* ze dne 25. září 1992, Rada A č. 243. str. 23, odst. 39.)

V této souvislosti Soud připomíná, že způsob, jakým je třeba aplikovat odstavec 1 a odstavec 3 (c) článku 6 ve vztahu k apelačním nebo kasačním soudům, závisí na zvláštních rysech daného řízení, musí být vzat zřetel na celistvost řízení prováděného dle domácího právního řádu a na roli apelačního a kasačního soudu v něm (viz, inter alia, rozsudek ve věci *Granger versus Spojené království* ze dne 28. března 1990. Rada A č. 1 74. str. 17. odst. § 44, rozsudek ve věci *Boner versus Spojené království* ze dne 28. října 1994. Rada A. č. 300. str. 74., odst. 37).

1. Argumenty osob, které stanuly před Soudem
2. Žadatel zdůraznil, že existoval rozpor mezi požadavky domácího práva žalovaného státu spočívajícími v tom, že strana musí hýl v kasačním řízení zastoupena advokátem, a skutečností, že nebyla poskytnula právní pomoc těm, kteří se těchto řízení účastnili (viz odstavce 21 a 26 výše). Prohlásil, že kdyby mu byla poskytnula právní pomoc, kterou ve skutečnosti požadoval, jeho obhájce by byl mohl podat nové odvolání ke kasaci prostřednictvím dodatku k podání odvolání, které bylo předloženo dne 26. března 1993 (viz. odstavec 16 výše). Toto by vedlo k zrušení jeho odsouzení Kasačním soudem a nařízení obnovy řízení na základě toho, že v prvoinstančním řízení byl zastupován advokátem, který zastupoval dalšího obžalovaného ve stejném procesu- a jehož zájmy byly v rozporu se zájmy žadatele (viz odstavec 12 výše).
3. Vláda tvrdila, že nedostatek finančních prostředků žadatele nebyl prokázán. Shledala, že žadatel byl zastupen advokátem na základě vlastní volby během vyšetřování, které předcházelo řízení u soudu, a že si rovněž zvolil advokáta, když se odvolával ke kasaci (viz odstavec 16 výše).

Vláda rovněž, tvrdila, na rozdíl od žadatele, že by nebylo možné žádné nové odvolání ke kasaci, nebo odvolání, které podal žadatel dne 26. března 1993 nespécifikovalo žádné důvody odvolání, o které by bylo možné se opřít, a z tohoto důvodu bylo nepřijatelné. Žadatel prokázal úřadům, že je v nouzi, až dne 8. června 1993, kdy zákonná lhůta pro podání kasace již uplynula (viz. odstavec 15. 17 a 23 vysej. Tudiž, i kdyby bylo žadatelově žádosti o bezplatné právní zastoupení ze dne 8. června 1993 vyhověno, byla by zde zákonná překážka pro podání nového odvolání. Za těchto okolností, a vzhledem k žadatelově vlastní nedbalosti spočívající v nerespektování příslušných požadavků, nelze tvrdit, že v zájmu spravedlnosti byla potřeba poskytnout bezplatnou právní pomoc.

V každém případě Vláda zdůraznila, že žadateli mohla být poskytnuta právní pomoc na základě článku 201 odst. 6 řeckého zákoníku o advokacii, pokud by o to včas požádal příslušné orgány. Podle tohoto ustanovení Rada Advokátní komory má povinnost poskytnout bezplatnou právní pomoc odvolatelům, kteří jsou podle ní v nouzi.



49. Komise učinila závěr, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) na základě skutečnosti, že žadatel požadoval, ale nezískal právní pomoc pro účely jeho kasace. Komise poznamenala, že zde bylo více faktorů, které jasně poukazovaly na nedostatek finančních prostředků žadatele k zaplacení jeho vlastního odvolání, včetně skutečnosti, že byl zastupován před prvoinstančním soudem a apelačním soudem advokáty, kteří mu byli ustanoveni soudem anebo poskytnuti humanitární organizací, a že v okamžiku podání odvolání ke kasaci byl již po dobu více než tři let ve vězení.
50. Pokud jde o to, zda bylo v zájmu spravedlnosti nutné požadovat, aby byla žadateli poskytnuta právní pomoc. Komise poznamenala, že bez ohledu na existenci či neexistenci procesní překážky podat dodatečné odvolání z důvodů uvedených Vládou (viz odstavec 48 výše), žadatel čelil trestu odnětí svobody v délce dvanácti let a tří měsíců a existovaly zde důvody, na základě kterých mohl napadnout spravedlnost procesu. Nicméně jako od laika a cizince, kterému není důvěrně znám řecký právní řád, nebylo možné od něj očekávat za absence právní pomoci, aby znal postup při odvolání nebo důvody, o které je lze opřít. Za těchto okolností zájmy spravedlnosti požadovaly, aby žadateli byla poskytnuta bezplatná právní pomoc v souvislosti s jeho kasací. Nicméně řecké právo neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci za účelem takového odvolání, a z tohoto důvodu zde došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) v daném případě.
51. Hodnocení Soudu
52. Nedostatek prostředků postačujících k zaplacení právní pomoci
53. Soud bere na vědomí stejně jako Komise, že je složité hodnotit v tomto stádiu, zdali žadatel měl v relevantní době dostatek prostředku k zaplacení právní pomoci v souvislosti s jeho kasací. Toto je skutková otázka a Soud se odchyluje od skutečností zjištěných Komisi jen za výjimečných okolností.

Soud bere na vědomí, že Komise shledala existenci více údajů, které by naznačovaly žadatelovu potřebu právní pomoci na základě jeho omezených finančních prostředků. Ze svého hlediska má Soud za to, že tyto údaje, byť nejsou nezvratné pro tuto spornou otázku, rovněž, potvrzují uspokojivým způsobem, že žadatel byl v nouzi (viz imitais muuiiulis, rozsudek ve věci Pakelli versus Německo ze dne 25. dubna 1983. Rada A č. 64. str. 16. odst. 34). Z tohoto hlediska Soud poznamenává, že žadatel byl zastupován u soudu advokátem, který mu byl ustanoven soudem, a u apelačního řízení advokátem, který mu byl poskytnut humanitární organizací (viz odstavce 11 - 12 a 14 výše). Dále nelze mít za to, že pouhý odkaz na advokáta, pana P. ve formuláři k odvolání zakládá důkaz Vlády, že žadatel si ve skutečnosti zajistil advokáta a mohl zaplatit za jeho služby (viz odstavec 16 výše). Je hodně poznamenání, že žadatel následně učinil dvě žádosti o poskytnutí bezplatné právní pomoci (viz odstavce 17 a 19 výše).

Soud bere rovněž na vědomí, že Komise se rozhodla poskytnout mu bezplatnou právní pomoc v řízení před ní na základě toho, že to bylo nutné za účelem pomoci mu presentovat jeho případ. Toto poskytnutí advokáta pokračovalo za účelem jeho zastupování před Soudem.

Ve světle výše uvedeného a s ohledem na neexistenci jakýchkoli zřejmých důkazů opaku. Soud souhlasí s nálezem Komise, že žadatel neměl dostatek prostředků k zaplacení právního zástupce v souvislosti s jeho odvoláním ke kasačnímu soudu.

## 2. Zájmy spravedlnosti

3. Pokud jde o to, zda zájmy spravedlnosti vyžadovaly, aby byla žadateli poskytnuta bezplatná právní pomoc či nikoli. Soud připomíná, že byl obviněn z dovážení a převážení drog a z užívání padělaných dokumentů. Soudem byl uznán vinným a byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody a k pokutě ve výši GRD 6.000.000 za trestné činy spojené s drogami a k osmi měsíčnímu trestu odnětí svobody za užívání padělaných dokumentů. Tento trest byl snížen v důsledku odvolání na trest odnětí svobod) v délce dvanácti let za trestné činy spojené s

drogami a v délce tří měsíců za užívání padělaných dokumentu. Pokuta byla snížena na GRD 5.000.000 (viz odstavce 13-15 výše). S ohledem na závažnost činu, z kterého byl uznán vinným, a s ohledem na přísnost trestu, který mu byl uložen, nelze pochybovat o to, že bylo v zájmu spravedlnosti nutné požadovat, aby mu byla poskytnuta bezplatná právní pomoc k podání odvolání ke kasaci.

4. Dalším faktorem je komplexnost kasačního řízení. Zahrnovalo zpochybnění spravedlivého procesu v řízení u prvoinstančního soudu, ve kterém se od něj požadovalo, aby uvedl právní argumenty, které by přesvědčily Kasační soud o omezení jeho práva na obhajobu. Je nutné poznamenat, že komplexnost kasačního řízení je posílena požadavkem advokátního primusu u hlavního líčení před Kasačním soudem (viz odstavec 26 výše). Dále je nutné počítat s potřebou právních dovedností a zkušeností při přípravě podání odvolání, zvláště pak se znalostí důvodů, pro které lze odvolání podat. Je záhodno poznamenat, že žadatel cizího původu, kterému není důvěrně znám řecký jazyk a právní systém, nemohl udat žádné důvody odvolání ve svém písemném podání odvolání, a že tento nedostatek měl za následek zamítnutí jeho odvolání pro nepřípustnost (viz odstavce 16a 18 výše).
5. Za těchto okolností má Soud za to, že v zájmu spravedlnosti bylo nutné požadovat, aby žadateli byla poskytnuta bezplatná právní pomoc v souvislosti s jeho zamýšleným odvoláním ke Kasačnímu soudu.
6. Dostupnost právní pomoci podle řeckého práva
7. Na začátku Soud poznamenává, že podle článku 513 odst. 3 trestního řádu strana, která se odvolává do právních důvodů musí být zastoupena advokátem u projednání před Kasačním soudem (viz odstavec 26 výše). Nicméně, podle precedenčního práva Kasačního soudu, jak bylo potvrzeno dopisem zastupujícího státního žalobce činného u Kasačního soudu z 23. února 1995 adresovaným zástupci Vlády, trestní řád neumožňuje poskytnutí bezplatné právní pomoci v souvislosti s takovými odvoláními (viz odstavce 21 a 26 výše). Ačkoli Vláda tvrdila, že bezplatná právní pomoc může být poskytnuta Radou Advokátní komory odvolatelům v kasačním řízení podle článku 201 odst. 6 zákoníku o advokacii (viz odstavec 48 výše), neposkytla žádné konkrétní příklady pro to, jak tento postup funguje v praxi. V každém případě nic nenaznačuje, že s dostupností této možnosti byl pan Twalib seznámen, anebo že jeho žádost ze dne 8. června 1993 by byla postoupena Radě Advokátní komory a kladně vyřízena.
8. Za těchto okolností musí Soud dojít k závěru, že řecké právo neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci takovým osobám, jako byl žadatel, v souvislosti s jejich odvoláním ke kasaci. V daném případě tudíž není relevantní, že žadatel požádal o bezplatnou právní pomoc po uplynutí lhůty pro odvolání ke kasaci, neboť mu nemohlo být vyhoveno.
9. Závěr
10. S ohledem na skutečnost, že právo žalovaného Státu neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci v souvislosti s odvoláním ke kasaci (viz odstavec 56 výše). Soud došel k závěru, že předběžná námitka Vlády musí být zamítnuta a že došlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (c) Úmluvy.
11. Aplikace článku 50 Úmluvy
12. Žadatel požadoval poskytnutí spravedlivého zadostiučinění podle Článku 50 Úmluvy, který stanoví:

Jestliže Soud shledá, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo jakéhokoli jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Peněžitá škoda
2. Pan Twalib usiloval o GRD 15.000.000 jako náhradu peněžité škody. Tvrdil, že požadovaná částka se rovná jeho ztrátě na výdělku během jeho věznění, jelikož by býval mohl pracovat po

dobu 50 měsíců jako námořník a vydělávat GRD 300.000 měsíčně. Podle jeho názoru byla požadovaná částka přiměřená, neboť představovala ekvivalent minimální mzdy v Řecku po dobu 57 měsíců zvýšené o 30 %.

3. Vláda protestovala proti žadatelově požadavku, jelikož zde nebyla příčinná souvislost mezi údajným porušením a údajnou peněžitou škodou. Nebylo prokázáno, že v době svého zatčení žadatel skutečně pracoval jako námořník. Kromě toho, i kdyby žadatelovo odvolání ke kasaci bylo bývalo povoleno, nebylo jisto, že by byl vynesena osvobozující rozsudek, kdyby byla nařízena obnova řízení.
4. Delegát Komise tvrdil, že nebyla prokázána žádná příčinná souvislost mezi údajným porušením a požadovanou škodou. Kromě toho, i kdyby žadatelovo právo podle článku 6 Úmluvy bylo bývalo respektováno, neznamenalo by to nezbytně, že by byl vynesena osvobozující rozsudek.
5. Soud nemůže spekulovat o tom, zda by žadatel byl zproštěn viny či nikoli, jestliže by díky bezplatné právní pomoci přesvědčil Kasační soud o potřebě nařídit obnovu řízení. Jelikož nebyla prokázána příčinná souvislost mezi shledaným porušením a požadovanou peněžitou škodou. Soud zamítá tento nárok.
6. Nepeněžitá újma
7. Žadatel rovněž, usiloval o náhradu nepeněžité újmy ve výši GRD 10.000.000. Upozornil na muka a beznadě, kterou vytrpěl potom, co byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Kromě toho žadatel tvrdil, že přiznání této škody je potřebné k tomu, aby motivovalo Vládu v budoucnosti k poskytování bezplatné právní pomoci v kasačním řízení.
8. Vláda tvrdila, že pro případ, že by Soud shledal porušení, představoval by tento náález sám o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění.
9. Delegát Komise se k tomuto požadavku nevyjádřil.
10. Soud je toho názoru, že žadatel musel utrpět nějakou morální újmu v důsledku porušení jeho práva na bezplatnou právní pomoc v kasačním řízení, kterou nelze nahradit pouze nálezením o porušení. Soud nestranně přiznává žadateli GRD 1.500.000.
11. Náklady a výdaje
12. Žadatel požadoval USD 9.700 jakožto náhradu za právní náklady a výdaje, které mu vznikly v řízení před institucemi Úmluvy.
13. Vláda tvrdila, že kdyby Soud shledal porušení, žadateli by mely být přiznány pouze ty náklady a výdaje, o kterých lze prokázat, že musely být nutně zaplacené a kde je to přiměřené z hlediska množství. Vláda tvrdila, že přítomnost asistenta jeho právního zástupce u projednání věci nebyla nutná, a že jeho podklady předložené Soudu byly totožné s dodatečnými zjištěními předloženými Komisi a tudíž zaručily snížení počtu hodin, které podle svého prohlášení právní zástupce vynaložil v souvislosti s tímto případem. Žadatel toto zpochybnil. Vláda byla toho názoru, že jakékoli přiznání náhrady by nemělo překročit částku GRD 600.000.
14. Delegát Komise se nevyjádřil k žadatelovým nárokům na náhradu nákladů a výdajů.
15. V souladu s vlastním precedenčním právem Soud zváží, zdali náklady a výdaje musely být skutečně a nevyhnutelně zaplacené, aby se předešlo nebo získalo odškodnění v souvislosti s porušením Úmluvy a zdali náklady a výdaje byly přiměřené, pokud jde o jejich výši (viz, inter alia, rozsudek ve věci *Raninen versus Finsko* ze dne 16. prosince 1997. Repprts 1997—VII, p. 2825, odst. 73).
16. V tomto případě Soud shledává, že žadatel uspěl, pokud jde o jeho stížnost podle článku 6 odst. 1 a 3 (c) Úmluvy. Není zde žádný důvod k pochybnosti nutnosti vynaložení nákladů vztahujících se k jeho obhajobě v tomto ohledu před Soudem a k jeho zastoupení dvěma advokáty během projednání věci u Soudu.
17. Soud nestranně přiznává žadateli GRD 2.000.000 dohromady s případnou daní z přidané hodnoty bez 20.298 francouzských franků, které byly již zaplacené cestou právní pomoci.
18. Úrok z prodlení
19. Podle informací, které byly Soudu k dispozici, zákonná úroková míra aplikovatelná v Řecku v době přijetí tohoto rozsudku činí 6 % p.a.

## Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. jednohlasně zamítá předběžnou námitku Vlády,
2. potvrzuje šesti hlasy ke třem, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b),
3. potvrzuje jednohlasně, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 (c) Úmluvy.
4. potvrzuje jednohlasně, že

(a) žalovaný Stát má zaplatit žadateli do tří měsíců 1.500.000 (jeden milion pět set tisíc) řeckých drachem jako náhradu za nepeněžitou újmu a 2.000.000 (dva miliony) drachem za náklady a výdaje, spolu s případnou daní z přidané hodnoty, bez 20.298 (dvaceti tisíc dvou set devadesáti osmi) francouzských franků v přepočtu na drachmy v poměru platném v den vyrovnání.

(b) úrok ve výši 6 % ročně bude splatný z částek od uplynutí výše uvedené tříměsíční lhůty až do vypořádání,

5. Zamítá jednohlasně zbývající nároky na spravedlivé zadostiučinění.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 9. června 1998.

Herbert PETZOLD

tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT

Předseda